

С Т А Н О В И Щ Е

от Проф. д-р Минко Стоев Хаджийски, ВТУ „ Св.Св. Кирил и Методий” на дисертационния труд на **Теменужка Матева Дечкова-Новакова** на тема „ **Интегриран модел за психо-социална адаптация на лица с психични увреждания**”, представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор по психология”, по научна специалност „3.2. Психология”

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Въпросът за лечението на психично болните е стар и преминал през различни обяснения, трактовки и практики през годините. От простото изолиране на „обладаните луди”, през признаването им за болни, въвеждането на психофармакологията и психотерапията, до съвременните био-психо-социални виждания за комплексно функциониращи служби за психично здраве, той е решаван с различна степен на ефективност. Днес става ясно, че такова лечение, което да не отчита индивидуалните потребности, силните страни на болния, както и качеството на живота, като съпътстваща цел е непълно. Нещо повече, доказва се, че много терапевтични системи са свързани с опасността от реализиране на стигматизиращи форми на институционална терапия, а настаняването в болница прекъсва подкрепящите социални влияния и налага чужда ценностна система на индивидите. Тези неблагоприятни страни на лечението следва да бъдат компенсирани. Макар, че в практиката отдавна се прилагат различни форми на личностна и социална рехабилитация, все още въпросът е недорешен, особено що се касае до специфични етнокултурни дадености на потребителите.

В този смисъл темата на дисертацията, свързана със създаване на **Интегриран модел за психо-социална адаптация на лица с психични увреждания** е актуална и значима, както в медицински, така и в

психологически план. В медицински, като част от цялостната терапия и рехабилитация, а психологически, защото разширява приложното поле на психологията.

Дисертационният труд, с обем 223 страници, се състои от увод, изложение в четири глави, заключение, литература, приложения. Основният текст съдържа 43 таблици и 58 фигури. Списъкът с използваните литературни източници се състои от 44 заглавия на български и 60 английски език.

Оценка на научно-приложните резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертацията на Теменужка Матева има следните по-значими приноси резултати и достойнства:

1. Направен е цялостен преглед на развитието на отношението към психичното заболяване и третирането на засегнатите в исторически план.
2. Особено внимание е обърнато на психиатричната помощ в България – профилактика, лечение и рехабилитация. Дадени са добрите примери за практики. Направен е сполучлив опит за периодизация и са очертани съвременните проблеми.
3. Умело е свързана психиатричната помощ с качеството на живот на болните. Направен е описателен анализ на конструкта в различните му значения. Очертани са актуалните проблеми на нашата медико-социална реалност спрямо съществуващите стандарти (индикатори).
4. Подробно, аргументирано и научно издържано е представена психо-социалната рехабилитация, включително съдържание,

дефиниция, принципи, цели, възможности и области на приложение. Обърнато е специално внимание на нейното присъствие в психиатрията.

5. На фона на изчерпателен преглед на световния опит в рехабилитацията на психично болните, включващ наред с комплексното лечение различни психо-социални интервенции, е направен критичен анализ на дейността в нашите условия, определен от авторката като предизвикателства. Лансиран е био-психо-социален подход, включващ медикопсихиатричен, психотерапевтичен и социален елементи (етапи).
6. В десет страници е описан Модел на психосоциална рехабилитация и социална интеграция в ЦПЗ – Русе. В него са дадени целите, индикациите и контра индикациите, използваните методи, екипно осигуряване и разпределение във времето на дейностите.
7. Емпиричното изследване на Модела на ЦПЗ-Русе. е поставено правилно и издържано в целта да се създаде инструментариум за проверка на ефективността на психо-социалната рехабилитация в конкретни измерения на избягване на стигматизацията и поддържане на качеството на живот. Очакванията са формулирани в шест хипотези, засягащи съществени страни на зависимостите между потребител – институция – близки (семейство) с акцент върху стигмата. Самото изследване е описано подробно като извадка, етапи, процедура и методика. Данните са изведени таблично и графично, а надеждността на инструментариума е проверена статистически.
8. Резултатите са представени чрез статистически анализ на хипотезите. Свидетелство за обективност на изследването е факта, че една се доказва, една не се доказва , а четири се доказват

частично. Това естествено предполага и психологически анализ и обяснение, който е направен компетентно.

9. Приносите са коректно и пестеливо посочени от авторката. Като най-съществен може да се определи модела за психо-социална рехабилитация и инструмента за неговата оценка.

Критични бележки

По същностни страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки. По отношение на оформлението бих препоръчал В кръговите диаграми да се поставят цифрови стойности, за по-добра прегледност и разбиране.

Заключение

В заключение намирам, че дисертационният труд на Теменужка Матева Дечкова-Новакова „ **Интегриран модел за психо-социална адаптация на лица с психични увреждания**” е задълбочен, полезен за практиката и интересен. Считам, че отговаря напълно на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор по психология”.

Оценка на дисертационния труд

Давам **положителна оценка** и препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Мирена Колева Василева образователната и научна степен „доктор по психология”.

5.05. 2019 г.

Член на журито:
/ Минко Хаджийски/